ПРОЕКТ

Вноситься
Кабінетом Міністрів України

Ю. СВИРИДЕНКО

“ ” 2025 р.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України
щодо забезпечення виконання Україною Конвенції
про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей

Верховна Рада України п о с т а н о в л я є:

І. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1. У статті 162 Сімейного кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 21—22, ст. 135):

абзац другий частини першої після слів “створюватиме реальну небезпеку для її життя та здоров’я” доповнити словами “чи особа, яка має батьківські права і з якою проживала дитина, вчинила домашнє насильство (є кривдником)”;

доповнити статтю частиною третьою такого змісту:

“3. Положення частини першої цієї статті застосовуються також щодо справ за позовами про повернення дитини, поданими на підставі Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей.”.

2. У Цивільному процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 48, ст. 436):

1) статтю 27 доповнити частиною третьою такого змісту:

“3. Позови про повернення дитини відповідно до Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей пред’являються за вибором позивача до будь-якого з двох місцевих судів, визначеного для розгляду такої категорії справ розпорядженням голови відповідного апеляційного суду, в межах територіальної юрисдикції якого перебуває такий місцевий суд, та у межах апеляційного округу за задекларованим/зареєстрованим місцем проживання (перебування) особи, з якою перебуває дитина.”;

ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД, КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
29730/0/2-25 від 26.11.2025 13:54
Сертифікат 6C9E48EB050893DA04000000EA53010064130600
Підписувач Свириденко Юлія Анатоліївна
Дійсний з 22.07.2025 18:49:55 по 22.07.2027 18:49:55

2) статтю 151 доповнити частиною восьмою такого змісту:

“8. У справах про повернення дитини відповідно до Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей заява про забезпечення позову у вигляді тимчасового влаштування дитини в сім’ю родичів або інших осіб, з якими у неї склалися близькі стосунки, повинна, крім положень, зазначених у частині першій цієї статті, містити:

1) прізвище, ім’я та по батькові особи, з якою перебуває дитина і яку зобов’язують передати дитину в сім’ю родичів або інших осіб, з якими у неї склалися близькі стосунки;

2) прізвище, ім’я та по батькові родичів або інших осіб, з якими у дитини склалися близькі стосунки, у сім’ю яких її може бути передано, та їх задекларованe/зареєстроване місце проживання (перебування);

3) пропозиції щодо розміру витрат на утримання дитини та їх розподіл між її батьками у разі влаштування дитини в сім’ю родичів або інших осіб, з якими у неї склалися близькі стосунки.”;

3) перше речення частини сьомої статті 178 після слів “про відкриття провадження у справі” доповнити словами і цифрами “крім строку, встановленого статтею 292^1 цього Кодексу”;

4) пункт 3^1 частини першої статті 253 після слів “про зупинення провадження у справі” доповнити словами “, а у справі про повернення дитини відповідно до Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей — не більше п’ятнадцяти днів з дня постановлення судом ухвали про зупинення провадження у справі”;

5) розділ III доповнити главою 13 такого змісту:

“Глава 13. ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СУДОМ СПРАВ ПРО ПОВЕРНЕННЯ ДИТИНИ ВІДПОВІДНО ДО КОНВЕНЦІЇ ПРО ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО ВИКРАДЕННЯ ДІТЕЙ

Стаття 292^1. Позовна заява, інші заяви по суті справи

1. Позов про повернення дитини відповідно до Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей може бути пред’явлено до одного із батьків, іншої особи, з якою перебуває дитина в Україні.

2. Позовна заява повинна бути оформлена з дотриманням вимог статті 175 цього Кодексу. У позовній заяві про повернення дитини також повинно бути зазначено:

1) задекларованe/зареєстроване місце проживання (перебування) дитини в Україні, якщо вона не перебуває за задекларованим/ зареєстрованим місцем проживання (перебування) відповідача; якщо

місцезнаходження дитини невідоме, то зазначається інформація про заходи, вжиті з метою встановлення її місця проживання або перебування;

2) назва держави, в якій дитина постійно проживала безпосередньо перед прибуттям в Україну;

3) обставини, якими позивач обґрунтовує протиправність переміщення та/або утримування дитини, із зазначенням доказів, що підтверджують такі обставини;

4) інформація про заходи, вжиті з метою мирного вирішення питання (добровільного повернення дитини в державу її проживання), якщо такі заходи вживалися;

5) назва держави, в яку буде повернуто дитину, із зазначенням адреси проживання в іноземній державі;

6) пропозиції щодо порядку повернення дитини в державу постійного проживання та покриття витрат, пов’язаних із поверненням дитини.

3. До позовної заяви можуть бути додані, зокрема, такі документи:

1) копія документа про реєстрацію народження дитини;

2) документи, що підтверджують факт постійного проживання дитини в іноземній державі;

3) завірена копія будь-якого рішення або угоди, що стосується обставин, які мають значення для справи;

4) текст відповідних положень законодавства держави постійного проживання дитини.

4. Документи, які додаються до позовної заяви, складені іноземною мовою, повинні супроводжуватися їх перекладом українською мовою. Правильність перекладу таких документів засвідчується шляхом проставлення власноручного підпису перекладача та скріплення його печаткою (за наявності).

5. Відзив подається у строк, установлений судом в ухвалі про відкриття провадження у справі, який не може перевищувати п’яти днів з дня вручення такої ухвали.

6. Відповідь на відзив та заперечення подаються учасниками справи до суду у строк, який не перевищує п’яти днів з дня отримання відзиву або відповіді на відзив.

Стаття 292^2. Заходи забезпечення позову

1. Суд за заявою учасника справи має право вжити таких заходів щодо забезпечення позову:

1) тимчасово обмежити право на виїзд з України відповідачу та/або дитині до ухвалення рішення по суті;

2) забезпечити право позивача на тимчасове спілкування з дитиною до ухвалення рішення по суті;

3) тимчасово влаштувати дитину в сім'ю родичів або інших осіб, з якими у неї склалися близькі стосунки.

2. Суд ухвалює рішення про тимчасове влаштування дитини в сім'ю родичів або інших осіб, з якими у неї склалися близькі стосунки, у разі існування небезпеки для життя або здоров'я дитини, зокрема вчинення домашнього насильства, або ризику зміни місця проживання дитини відповідачем чи переховування ним дитини, зокрема у третіх осіб.

Ухвала про забезпечення позову шляхом тимчасового влаштування дитини у сім'ю родичів або інших осіб, з якими у неї склалися близькі стосунки має:

містити заходи примусового виконання, зокрема вказівку щодо відібрання дитини;

відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим законом;

визначати розмір витрат на утримання дитини та їх розподіл між батьками.

3. Ухвала про забезпечення позову підлягає виконанню відповідно до статті 157 цього Кодексу та закону.

Стаття 292[3]. Врегулювання спору за участю судді або шляхом медіації

1. Суд зобов'язаний роз'яснити учасникам справи право на врегулювання спору за участю судді або шляхом медіації до початку розгляду справи.

2. Врегулювання спору за участю судді або шляхом медіації проводиться протягом розумного строку, але не більше п'ятнадцяти днів з дня постановлення ухвали про їх проведення.

Стаття 292[4]. Судові повістки

1. У разі неможливості з об'єктивних причин викликати відповідача до суду шляхом надсилання судової повістки про виклик у порядку, встановленому цим Кодексом, незважаючи на всі розумні зусилля, відповідач повідомляється про дату, час і місце розгляду справи шляхом опублікування відповідного оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України не пізніше, ніж за сім днів до дня проведення судового засідання.

Із опублікуванням такого оголошення відповідач вважається повідомленим про дату, час і місце розгляду справи.

У разі наявності у суду інформації про номери засобів зв’язку чи адреси електронної пошти відповідача суд у порядку, встановленому цією частиною, одночасно з опублікуванням оголошення про дату, час і місце розгляду справи повідомляє відповідачу відомими суду засобами зв’язку (телефонограмою, телеграмою, засобами факсимільного зв’язку, електронною поштою або повідомленням через інші засоби зв’язку (зокрема мобільного зв’язку), які забезпечують фіксацію надсилання повідомлення або виклику.

Стаття 292^5 . Розгляд справи

1. Суд повинен розпочати розгляд справи не пізніше ніж через п’ятнадцять днів з дня відкриття провадження у справі.

2. Суд розглядає справу про повернення дитини в державу постійного проживання протягом п’ятнадцяти днів з дня початку розгляду справи.

3. Неявка в судове засідання без поважних причин належним чином повідомленого відповідача не перешкоджає розгляду справи.

4. Суд залучає до участі у справі дитину та заслуховує її думку, якщо дитина досягла такого віку та рівня розвитку, що може її висловити. Суд за потреби може також заслухати думку педагогів чи психологів.

5. Суд залучає до участі у справі орган опіки та піклування під час розгляду заяви про забезпечення позову щодо невідкладного тимчасового влаштування дитини в сім’ю родичів або інших осіб, з якими у неї склалися близькі стосунки.

6. Під час розгляду справи суд визначає порядок покриття витрат, пов’язаних із поверненням дитини в державу постійного проживання.

Стаття 292^6. Судові рішення

1. Зміст рішення суду має відповідати вимогам, визначеним у статті 265 цього Кодексу.

2. У резолютивній частині рішення в обов’язковому порядку зазначається висновок суду щодо протиправності вивезення та/або утримування дитини в Україні, а також про задоволення або відмову у задоволенні позовних вимог або їх частини.

3. У разі задоволення позовних вимог у резолютивній частині рішення про повернення дитини в державу постійного проживання суд визначає порядок і строк виконання рішення, зокрема:

1) зобов’язання відповідача повернути дитину в державу постійного проживання або передати дитину позивачу з метою забезпечення повернення дитини та строк його виконання;

2) про відібрання дитини у відповідача та передачу дитини позивачу у разі невиконання зобов’язання про повернення або передачу дитини у

встановлений судом строк. При цьому суд в обов'язковому порядку вирішує питання про примусове проникнення до житла чи іншого володіння боржника або іншої особи, в якої перебуває дитина;

3) покладення витрат, пов'язаних із поверненням дитини в державу постійного проживання, на позивача або на відповідача або розподіл витрат між ними;

4) про допущення рішення суду до негайного виконання у частині повернення дитини в державу постійного проживання;

5) скасування ухвали про забезпечення позову.

4. Суд відмовляє у задоволенні позовної заяви, якщо визнає, що вивезення дитини в Україну та/або утримування дитини в Україні не є протиправним відповідно до статті 3 Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей.

5. Суд може відмовити у задоволенні позовних вимог повністю або частково виключно у випадках, встановлених статтями 12, 13 та/або 20 Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей, зокрема у разі вчинення домашнього насильства позивачем щодо відповідача та/або дитини.

Стаття 292[7]. Перегляд судових рішень в апеляційному порядку

1. Апеляційна скарга на рішення та ухвали суду першої інстанції подається протягом десяти днів з дня його (її) проголошення.

Учасник справи, якому повне рішення або ухвала суду не були вручені у день його (її) проголошення або складення, має право на поновлення пропущеного строку на апеляційне оскарження рішення суду або ухвалу, якщо апеляційна скарга подана протягом десяти днів з дня вручення йому повного тексту рішення або ухвали суду.

2. Апеляційну скаргу на рішення та ухвали суду першої інстанції має бути розглянуто протягом п'ятнадцяти днів із дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження.

3. Апеляційна скарга на рішення суду першої інстанції розглядається судом апеляційної інстанції з повідомленням сторін справи за наявними у справі матеріалами.

4. У разі скасування судом апеляційної інстанції рішення суду першої інстанції повністю або частково пункти 5—7 частини першої статті 374 цього Кодексу не застосовуються.

Пункт 8 частини першої статті 374 цього Кодексу застосовується з урахуванням положень абзацу першого частини четвертої цієї статті.";

6) частину третю статті 389 доповнити пунктом 3 такого змісту:

“3) рішення, ухвали суду першої інстанції та постанови, ухвали суду апеляційної інстанції у справах про повернення дитини відповідно до Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей, крім випадків, коли судом першої інстанції під час розгляду справи застосовано пункт 2 статті 12 і підпункт “b” пункту 1 статті 13 Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей як підставу для відмови у поверненні дитини або якщо касаційна скарга стосується питання права, яке має фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовної практики.”;

7) частину першу статті 430 доповнити підпунктом 5^1 такого змісту:

“5^1) повернення дитини в державу постійного проживання;”;

8) у статті 437:

назву статті доповнити словами “, у сім’ю родичів або інших осіб, з якими у неї склалися близькі стосунки”;

частину першу викласти в такій редакції:

“1. Питання про тимчасове влаштування дитини до дитячого, лікувального закладу, у сім’ю родичів або інших осіб, з якими у неї склалися близькі стосунки, вирішується судом за поданням державного виконавця.”;

у частині другій:

у першому реченні слово “десятиденний” замінити словом “триденний”;

друге речення після слів “або лікувального закладу” доповнити словами “, у сім’ю родичів або інших осіб, з якими у неї склалися близькі стосунки”.

3. Частину першу статті 6 Закону України “Про порядок виїзду з України і в’їзду в Україну громадян України” (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 18, ст. 101) доповнити пунктом 5^1 такого змісту:

“5^1) до нього застосовано захід забезпечення позову щодо обмеження права виїзду з України у справі про повернення дитини відповідно до Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей — до винесення рішення суду по суті або до скасування заходу забезпечення позову;”.

4. У статті 22 Закону України “Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства” (Відомості Верховної Ради України, 2012 р., № 19—20, ст. 179; 2013 р., № 21, ст. 208):

1) доповнити статтю після частини другої новою частиною такого змісту:

“3. Іноземець або особа без громадянства може бути тимчасово обмежений у праві виїзду з України, якщо до нього застосовано захід забезпечення позову щодо обмеження права виїзду з України у справі про

повернення дитини відповідно до Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей, — до винесення рішення суду по суті або до скасування заходу забезпечення позову.”.

У зв’язку з цим частини третю і четверту вважати відповідно частинами четвертою і п’ятою;

2) у частині п’ятій слово “третій” замінити словом “четвертій”.

5. Частину другу статті 64 Закону України “Про виконавче провадження” (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 30, ст. 542) після слів “або лікувального закладу” доповнити словами “, у сім’ю родичів або інших осіб, з якими у неї склалися близькі стосунки.”.

II. Прикінцеві та перехідні положення

1. Цей Закон набирає чинності через три місяці з дня його опублікування, крім пункту 5 цього розділу, який набирає чинності з дня опублікування цього Закону.

2. Позовні заяви про повернення дитини відповідно до Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей та апеляційні скарги, подані до набрання чинності цим Законом, провадження за якими не відкрито на момент набрання чинності цим Законом, розглядаються за правилами, що діють після набрання чинності цим Законом.

3. Справи у судах першої та апеляційної інстанції, провадження у яких відкрито до набрання чинності цим Законом, розглядаються за правилами, що діють після набрання чинності цим Законом.

4. Судові рішення, ухвалені судами першої інстанції до набрання чинності цим Законом, набирають законної сили та можуть бути оскаржені в апеляційному порядку протягом строків, що діяли до набрання чинності цим Законом.

5. Протягом двох місяців з дня опублікування цього Закону головам апеляційних судів у межах відповідних апеляційних округів визначити два місцеві загальні суди, які розглядатимуть справи про повернення дитини відповідно до Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей.

Державній судовій адміністрації України до набрання чинності цим Законом забезпечити опублікування в газеті “Голос України” та на веб-порталі судової влади оголошення про визначення таких судів.

Голова
Верховної Ради України